

Projekt z dnia 10 października 2012 r.

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI**

z dnia 2012 r.

zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych

Na podstawie art. 249 § 3 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. Nr 151, poz. 1469) wprowadza się następujące zmiany:

1) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. 1. Dyrektor zakładu w ramach koordynowania oddziaływań penitencjarnych prowadzonych w zakładzie i sprawowanego nadzoru, dba o jednolitość oddziaływań realizowanych w zakładzie.

2. Oddziaływania penitencjarne realizowane są w szczególności przez oddział penitencjarny oraz dział penitencjarny.

3. Kierujący oddziałem penitencjarnym odpowiada za organizację prowadzenia indywidualnych oddziaływań penitencjarnych, realizowanych przez wychowawcę.

4. Kierownik działu penitencjarnego organizuje prowadzenie przez funkcjonariuszy i pracowników działu oddziaływań penitencjarnych, zwłaszcza w zakresie:

- 1) realizacji programów resocjalizacji i przygotowania do readaptacji społecznej skazanych;
- 2) utrzymywania współpracy z podmiotami, o których mowa w art. 38 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego;
- 3) realizacji zadań związanych z opieką psychologiczną i oddziaływaniami psychokorekcyjnymi;
- 4) zatrudnienia skazanych, pracy kulturalno-oświatowej, działalności z zakresu kultury fizycznej i sportu, biblioteki oraz pomocy postpenitencjarnej.

5. Kierownik działu terapeutycznego organizuje i odpowiada za prowadzenie przez funkcjonariuszy i pracowników działu oddziaływań penitencjarnych, wobec skazanych przebywających w oddziale terapeutycznym.

6. Wychowawca prowadzi oddziaływania penitencjarne w powierzonej mu grupie wychowawczej.

7. Psycholog prowadzi badania psychologiczne, udziela pomocy psychologicznej oraz obejmuje

---

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. Nr 160, poz. 1083, z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 60, poz. 701, Nr 120, poz. 1268 i Nr 122, poz. 1318, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, Nr 111, poz. 1194 i Nr 151, poz. 1686, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 121, poz. 1033 i Nr 200, poz. 1679, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 142, poz. 1380 i Nr 179, poz. 1750, z 2004 r. Nr 93, poz. 889, Nr 210, poz. 2135, Nr 240, poz. 2405, Nr 243, poz. 2426 i Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 163, poz. 1363 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 123, poz. 849, z 2008 r. Nr 96, poz. 620 i Nr 214, poz. 1344, z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 22, poz. 119, Nr 62, poz. 504, Nr 98, poz. 817, Nr 108, poz. 911, Nr 115, poz. 963, Nr 190, poz. 1475, Nr 201, poz. 1540 i Nr 206, poz. 1589, z 2010 r. Nr 40, poz. 227, Nr 125, poz. 842 i Nr 182, poz. 1228, z 2011 r. Nr 39, poz. 201 i 202, Nr 112, poz. 654, Nr 129, poz. 734, Nr 185, poz. 1092, Nr 217, poz. 1280 i Nr 240, poz. 1431 oraz z 2012 r. poz. 908.

skazanych odpowiednimi oddziaływaniami psychokorekcyjnymi lub terapeutycznymi.

8. Pozostali funkcjonariusze i pracownicy zakładu prowadzą oddziaływania penitencjarne w zakresie wynikającym z powierzonych im zadań.”;

2) w § 7 w ust. 2:

a) uchyla się pkt 6,

b) pkt 13 otrzymuje brzmienie:

„13) wspieraniu kontaktów skazanych z osobami najbliższymi;”;

3) w § 11:

a) pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) co do którego zachodzi podejrzenie konieczności stosowania oddziaływań w warunkach oddziaływań terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo;”;

b) po pkt 4 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

„5) za przestępstwo określone w art. 197-203 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.²⁾), zwanej dalej „Kodeksem karnym”, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych.”;

4) § 12 otrzymuje brzmienie:

„§ 12. Opinie psychologiczne sporządza się o skazanym:

- 1) przed sporządzeniem wniosku o zakwalifikowanie skazanego uzależnionego od alkoholu albo środków odurzających lub substancji psychotropowych do odbywania kary w systemie terapeutycznym;
- 2) na karę dożywotniego pozbawienia wolności, a także na karę 25 lat pozbawienia wolności przed podjęciem decyzji przez komisję penitencjarną o skierowaniu do zakładu typu półotwartego;
- 3) przed podjęciem decyzji o złożeniu wniosku, do sądu opiekuńczego, o zgodę na oddzielenie dziecka od matki odbywającej karę, przebywającej z dzieckiem w domu dla matki i dziecka, lub o przedłużeniu albo skróceniu okresu przebywania dziecka z matką;
- 4) przed podjęciem decyzji o złożeniu wniosku do sądu penitencjarnego, o wydanie orzeczenia o obciążeniu skazanego kosztami związanymi z leczeniem spowodowanego u siebie uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia;

²⁾ Zmiany tekstu wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. Nr 128, poz. 840, z 1999 r. Nr 64, poz. 729 i Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 48, poz. 548, Nr 93, poz. 1027 i Nr 116, poz. 1216, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 121, poz. 1142, Nr 179, poz. 1750, Nr 199, poz. 1935 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889 i Nr 243, poz. 2426, z 2005 r. Nr 86, poz. 732, Nr 90, poz. 757, Nr 132, poz. 1109, Nr 163, poz. 1363, Nr 178, poz. 1479 i Nr 180, poz. 1493, z 2006 r. Nr 190, poz. 1409, Nr 218, poz. 1592 i Nr 226, poz. 1648, z 2007 r. Nr 89, poz. 589, Nr 123, poz. 850, Nr 124, poz. 859 i Nr 192, poz. 1378, z 2008 r. Nr 90, poz. 560, Nr 122, poz. 782, Nr 171, poz. 1056, Nr 173, poz. 1080 i Nr 214, poz. 1344, z 2009 r. Nr 62, poz. 504, Nr 63, poz. 533, Nr 166, poz. 1317, Nr 168, poz. 1323, Nr 190, poz. 1474, Nr 201, poz. 1540 i Nr 206, poz. 1589, z 2010 r. Nr 7, poz. 46, Nr 40, poz. 227 i 229, Nr 98, poz. 625 i 626, Nr 125, poz. 842, Nr 127, poz. 857, Nr 152, poz. 1018 i 1021, Nr 182, poz. 1228, Nr 225, poz. 1474 i Nr 240, poz. 1602, z 2011 r. Nr 17, poz. 78, Nr 24, poz. 130, Nr 39, poz. 202, Nr 48, poz. 245, Nr 72, poz. 381, Nr 94, poz. 549, Nr 117, poz. 678, Nr 129, poz. 734, Nr 133, poz. 767, Nr 160, poz. 964, Nr 191, poz. 1135, Nr 217, poz. 1280, Nr 233, poz. 1381 i Nr 240, poz. 1431 oraz z 2012 r. poz. 611.

- 5) przed wymierzeniem skazanemu kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej oraz po dokonaniu przez psychologa kontroli, o której mowa w art. 148 § 3 Kodeksu karnego wykonawczego, w przypadku stwierdzenia przesłanek uniemożliwiających dalsze odbywanie tej kary;
- 6) w przypadku podejrzenia skłonności samobójczych;
- 7) w innym, uznanym przez psychologa, szczególnie uzasadnionym przypadku.”;

5) § 14 otrzymuje brzmienie:

„§ 14. 1. Wychowawca w zakładzie przedkłada komisji penitencjarnej, opracowany przy udziale skazanego skierowanego do programowanego systemu odbywania kary, indywidualny program oddziaływania oparty w szczególności o:

- 1) wyniki badań osobopoznawczych, o których mowa w § 9;
- 2) analizę treści zapisów z rozmów przeprowadzonych ze skazanym oraz innych notatek dotyczących jego osoby;
- 3) opis i wyjaśnienie przyczyn nieprzestrzegania przez skazanego norm prawnych lub niedostosowania społecznego;
- 4) opis funkcjonowania skazanego w kontaktach społecznych;
- 5) opis podstawowych problemów skazanego.

2. Opracowując indywidualny program oddziaływania, należy określić zadania do realizacji przez skazanego i terminy ich realizacji.

3. W indywidualnym programie oddziaływań obowiązkowo określa się zadania mające na celu eliminację przyczyn popełnionego przez skazanego przestępstwa oraz związane z naprawą szkód wyrządzonych tym przestępstwem.

4. Indywidualny program oddziaływania opracowuje się niezwłocznie, po zgromadzeniu materiałów, określonych w ust. 1, jednak nie później niż w terminie 30 dni od dnia wydania decyzji komisji penitencjarnej w przedmiocie klasyfikacji skazanego, na mocy której został on skierowany do odbywania kary pozbawienia wolności w systemie programowanego oddziaływania.

5. W szczególnie uzasadnionych przypadkach termin, o którym mowa w ust. 4, może być wydłużony o 14 dni.

6. Indywidualny program oddziaływania aktualizuje się w zależności od potrzeb wynikających z oceny postępów skazanego w realizacji programu.”;

6) § 15 otrzymuje brzmienie:

„§ 15. 1. Skazanego zakwalifikowanego do odbywania kary w systemie terapeutycznym, skierowanego do oddziału terapeutycznego, umieszcza się w oddziale terapeutycznym dla skazanych:

- 1) z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo;
- 2) uzależnionych od alkoholu;
- 3) uzależnionych od środków odurzających lub substancji psychotropowych;
- 4) niepełnosprawnych fizycznie.

2. Skazanych za przestępstwo określone w art. 197-203 Kodeksu karnego, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych, zakwalifikowanych do odbywania kary w systemie terapeutycznym, umieszcza się w wyznaczonych oddziałach, o których mowa w ust. 1 pkt 1.”;

7) § 16 otrzymuje brzmienie:

„§ 16. W razie stwierdzenia u skazanego:

- 1) którym mowa w § 15 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 konieczności stosowania oddziaływania specjalistycznego – wniosek o skierowanie do właściwego oddziału terapeutycznego zawiera się w orzeczeniu psychologiczno-penitencjarnym;
- 2) uzależnienia od alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych oraz potrzeby skierowania do oddziału terapeutycznego – wniosek o skierowanie do właściwego oddziału terapeutycznego sporządza psycholog w opinii psychologicznej lub orzeczeniu psychologiczno-penitencjarnym;
- 3) niepełnosprawności fizycznej, wymagającej opieki lekarskiej lub rehabilitacyjnej – wniosek o skierowanie do odpowiedniego oddziału terapeutycznego sporządza lekarz.”;

8) § 17 otrzymuje brzmienie:

„§ 17. Oddziaływania specjalistyczne wobec skazanych zakwalifikowanych do systemu terapeutycznego w oddziale terapeutycznym realizuje zespół terapeutyczny, a poza oddziałem terapeutycznym specjalistycznie przygotowany personel.”;

9) § 20 otrzymuje brzmienie:

„§ 20. 1. Skazany zakwalifikowany do odbywania kary pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym jest poddawany zindywidualizowanym oddziaływaniom według opracowanego indywidualnego programu terapeutycznego.

2. W systemie terapeutycznym poza oddziałem terapeutycznym można dodatkowo prowadzić grupowe oddziaływania terapeutyczne.”;

10) § 21 i 22 otrzymują brzmienie:

„§ 21.1. W przypadku skazanego uzależnionego, skierowanego do systemu terapeutycznego poza oddziałem terapeutycznym, indywidualny program terapeutyczny polega na:

- 1) zastosowaniu krótkiej interwencji lub terapii krótkoterminowej;
- 2) określeniu, w miarę potrzeb, innych działań niezbędnych do rozwiązania problemów wynikających z uzależnienia.

2. Krótka interwencja, o której mowa w ust. 1 pkt 1, obejmuje co najmniej 3 sesje. Program krótkiej interwencji zawiera co najmniej następujące elementy:

- 1) ocenę stopnia nasilenia problemów wynikających z uzależnienia;
- 2) przekazanie skazanemu informacji zwrotnej o wyniku oceny;
- 3) rozmowę motywującą skazanego do podjęcia terapii lub samodzielnej zmiany oraz przekazanie skazanemu odpowiednich wskazówek, dotyczących zmiany zachowań wynikających z uzależnienia.

3. Terapia krótkoterminowa, o której mowa w ust. 1 pkt 1, obejmuje co najmniej 10 sesji, w tym program krótkiej interwencji, a ponadto:

- 1) analizę funkcjonalną zachowań skazanego;
- 2) ćwiczenie umiejętności zaradczych;
- 3) zapobieganie nawrotom.

4. W przypadku skazanego skierowanego do oddziału terapeutycznego, indywidualny program terapeutyczny poprzedza się opracowaniem diagnozy, która zawiera:

- 1) opis przyczyn zaburzeń skazanego;
- 2) opis zaburzeń w zakresie procesów poznawczych, emocjonalnych i w zachowaniu skazanego;

- 3) charakterystykę aktualnego stanu psychofizycznego skazanego;
- 4) opis problemu stanowiącego podstawę skierowania skazanego do systemu terapeutycznego;
- 5) opis indywidualnych problemów skazanego;
- 6) ocenę motywacji skazanego do uczestnictwa w realizacji indywidualnego programu terapeutycznego;
- 7) wskazanie pozytywnych cech osobowości i zachowania skazanego.
5. Opracowując indywidualny program terapeutyczny, należy określić:
  - 1) zakres prowadzonych oddziaływań;
  - 2) cele oddziaływań, możliwe do realizacji w warunkach oddziału terapeutycznego lub poza tym oddziałem, uwzględniające właściwości skazanego;
  - 3) metody oddziaływań specjalistycznych;
  - 4) kryteria realizacji.
6. Indywidualny program terapeutyczny opracowuje:
  - 1) zespół terapeutyczny w oddziale terapeutycznym;
  - 2) specjalistycznie przygotowany personel poza oddziałem terapeutycznym.
7. Opracowanie indywidualnego programu terapeutycznego następuje, w miarę możliwości, przy udziale skazanego.
8. Indywidualny program terapeutyczny aktualizuje się w zależności od potrzeb.

§ 22. 1. Do odbywania kary w systemie terapeutycznym poza oddziałem terapeutycznym kieruje się skazanego uzależnionego:

- 1) od alkoholu albo od środków odurzających lub substancji psychotropowych;
- 2) od opiatów, objętego programem terapii substytucyjnej
  - wobec którego psycholog stwierdził w opinii lub w orzeczeniu psychologiczno-penitencjarnym możliwość realizacji oddziaływań specjalistycznych poza oddziałem terapeutycznym.

2. Jeżeli jest to uzasadnione zmianą sytuacji skazanego lub względami terapeutycznymi, skazanego uzależnionego po okresie pobytu w systemie terapeutycznym poza oddziałem, można skierować do oddziału terapeutycznego.”;

11) w § 23 uchyla się ust. 3;

12) § 25 otrzymuje brzmienie:

„§ 25. 1. Prognoza kryminologiczno-społeczna, sporządzana na czas pobytu skazanego poza zakładem, polega na pisemnym uzasadnieniu przypuszczenia, że skazany w czasie tego pobytu będzie przestrzegał porządku prawnego.

2. Prognozę, o której mowa w ust. 1, sporządza się:

- 1) przed zaopiniowaniem wniosku o udzielenie po raz pierwszy:
  - a) przepustki, o której mowa w art. 91 pkt 7 lub art. 92 pkt 9 Kodeksu karnego wykonawczego,
  - b) nagrody, o której mowa w art. 138 § 1 pkt 7 lub pkt 8 Kodeksu karnego wykonawczego;
- 2) przed udzieleniem skazanemu zezwolenia lub zgody, o którym mowa w:
  - a) art. 141a § 1 Kodeksu karnego wykonawczego,
  - b) art. 131 lub 165 § 2 Kodeksu karnego wykonawczego, jeżeli skazany uprzednio nie korzystał z przepustki lub nagród wymienionych w ust. 2 pkt 1;

3. Prognozę, o której mowa w ust. 1, sporządza się także skazanemu, który nabył uprawnienia do warunkowego przedterminowego zwolnienia.

4. Prognoza, o której mowa w ust. 1, podlega aktualizacji, jeśli:

- 1) skazany nadużył zaufania w trakcie korzystania z przepustek lub zezwoleń;
- 2) zaszły zmiany w zachowaniu skazanego, w jego sytuacji rodzinnej lub istotne zmiany w jego sytuacji prawnej.”;

13) § 27 otrzymuje brzmienie:

„§ 27. 1 Prowadzone oddziaływania penitencjarne dokumentowane są w teczce osobopoznawczej oraz w zbiorze danych zgromadzonych w systemie informatycznym. W teczce osobopoznawczej przechowuje się również dokumenty dotyczące skazanego.

2. Oddziaływania penitencjarne, których dokumentowanie nie wymaga umieszczenia w teczce osobopoznawczej, może odbywać się wyłącznie w zbiorze danych zgromadzonych w systemie informatycznym.

3. Wzór formularza teczki osobopoznawczej określa załącznik do rozporządzenia.”;

14) § 28 otrzymuje brzmienie:

„§ 28. 1. W odniesieniu do tymczasowo aresztowanych nie stosuje się przepisów § 7 ust. 2 pkt 1-2, 9-11, § 15-22, § 25 ust. 2 i 3, o ile nie jest to tymczasowo aresztowany, o którym mowa w art. 139 § 2 Kodeksu karnego wykonawczego.

2. W odniesieniu do ukaranych nie stosuje się przepisów § 11, § 12 pkt 1-3 i § 25 ust. 2.”;

15) załącznik do rozporządzenia otrzymuje brzmienie określone w załączniku do niniejszego rozporządzenia.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

UZASADNIENIE

Projekt rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych wynika ze zmiany koncepcji funkcjonowania Służby Więziennej w zakresie prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych, w takich obszarach jak:

- 1) prowadzenie oddziaływań penitencjarnych przez poszczególne komórki organizacyjne jednostek penitencjarnych;
- 2) opiniowanie psychologiczne skazanych;
- 3) opracowywanie indywidualnych programów oddziaływania na skazanych;
- 4) realizowanie systemu terapeutycznego;
- 5) prognozowanie kryminologiczno-społeczne;
- 6) dokumentowanie prowadzonych oddziaływań penitencjarnych.

Dodatkowo przedmiotowy projekt wprowadza kilka istotnych zmian mających na celu odbiurokratyzowanie i usprawnienie pracy penitencjarnej.

Zakres zaproponowanych zmian w rozporządzeniu:

1) w obowiązującym brzmieniu § 3 rozporządzenia ustanowione zostały zasady prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładzie karnym. Zakładają one, że dyrektor zakładu odpowiada za prowadzenie oddziaływań penitencjarnych (ust. 1), zaś ich prowadzenie koordynuje dział penitencjarny (ust. 2). Wychowawca prowadzi oddziaływania penitencjarne w powierzony mu grupie wychowawczej (ust. 3), zaś funkcjonariusze i pracownicy zakładu prowadzą oddziaływania penitencjarne w zakresie wynikającym z powierzonych im zadań (ust. 4). Znowelizowana treść § 3 obejmuje następujące zagadnienia:

- a) w ust. 1 ustanowiono, że dyrektor zakładu karnego w ramach koordynowania oddziaływań penitencjarnych prowadzonych w podległej mu jednostce i sprawowania nad nimi nadzoru, ma także obowiązek dbania o jednolitość oddziaływań prowadzonych w zakładzie. Aktualnie koordynowanie oddziaływań penitencjarnych w zakładzie karnym wobec osadzonych spoczywa na dziale penitencjarnym. Biorąc jednak pod uwagę treść art. 13 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. Nr 79, poz. 523, z późn. zm.), to do zakresu działania dyrektora zakładu karnego i dyrektora aresztu śledczego należy, m.in. koordynacja oddziaływań penitencjarnych prowadzonych w podległej jednostce organizacyjnej i nadzór nad nimi,
- b) w ust. 2 uregulowano, że oddziaływania penitencjarne realizowane są w szczególności przez

oddział penitencjarny oraz dział penitencjarny. W ramach reformy zakładów karnych i aresztów śledczych utworzono nową komórkę organizacyjną, jaką jest oddział penitencjarny. Oddział penitencjarny to wydzielona część zakładu karnego, aresztu śledczego, oddziału zewnętrznego z wyodrębnioną, zadaniowo dobraną kadrami, realizującą oddziaływania penitencjarne, zadania i czynności ochronne, uprawnienia osadzonych wynikające z przepisów prawa oraz przydzielone zadania logistyczne. Oddziałem penitencjarnym kieruje wyznaczony przez kierownika jednostki organizacyjnej zastępca dyrektora lub kierownik działu. W wyniku tej zmiany konieczne jest dokonanie podziału realizowanych wobec osadzonych zadań przez oddział penitencjarny oraz dział penitencjarny w zakresie prowadzonych oddziaływań penitencjarnych,

- c) w ust. 3 ustanowiono, że kierujący oddziałem penitencjarnym odpowiada za organizację prowadzenia indywidualnych oddziaływań penitencjarnych, realizowanych przez wychowawcę. Oddział penitencjarny w swoim zakresie działania obejmuje osadzonych przebywających w określonych oddziałach mieszkalnych. Za wszelkie działania prowadzone w formie indywidualnej wobec osadzonych (przez wychowawców), czyli bezpośrednio w oddziałach mieszkalnych odpowiada kierujący oddziałem penitencjarnym. To on organizuje pracę wychowawców w obrębie oddziału penitencjarnego, czyli w określonej liczbie oddziałów mieszkalnych, gdzie przebywają osadzeni.
- d) w ust. 4 ustanowiono, że kierownik działu penitencjarnego organizuje prowadzenie przez funkcjonariuszy i pracowników działu oddziaływań penitencjarnych, zwłaszcza w zakresie: realizacji programów resocjalizacji i przygotowania do readaptacji społecznej skazanych; utrzymywania współpracy z podmiotami, o których mowa w art. 38 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.), zwanej dalej „k.k.w.”; realizacji zadań związanych z opieką psychologiczną i oddziaływaniami psychokorekcyjnymi; zatrudnienia skazanych, pracy kulturalno-oświatowej, działalności w zakresie kultury fizycznej i sportu, biblioteki oraz pomocy postpenitencjarnej. Pozostała część kadry penitencjarnej (psychologowie, wychowawcy do spraw biblioteki, zajęć kulturalno-oświatowych, radiowęzła) jest zarządzana przez kierownika działu penitencjarnego. Dział penitencjarny stanowi merytoryczne wsparcie dla realizowanych indywidualnie zadań przez wychowawców, którzy mają powierzone grupy wychowawcze,
- e) w ust. 5 przewidziano, że kierownik działu terapeutycznego organizuje i odpowiada za prowadzenie przez funkcjonariuszy i pracowników działu oddziaływań penitencjarnych, wobec skazanych przebywających w oddziale terapeutycznym. Działy terapeutyczne, to

wyodrębniona w zakładzie karnym komórka, skupiająca specjalistyczną kadre realizującą zadania w oddziałach terapeutycznych, gdzie przebywają skazani zakwalifikowani do systemu terapeutycznego o różnych specjalizacjach (w systemie terapeutycznym odbywają karę skazani z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi, w tym skazani za przestępstwo określone w art. 197-203 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.), zwany dalej „k.k.” popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych, upośledzeni umysłowo, a także uzależnieni od alkoholu albo innych środków odurzających lub substancji psychotropowych oraz skazani niepełnosprawni fizycznie – wymagający oddziaływania specjalistycznego, zwłaszcza opieki psychologicznej, lekarskiej lub rehabilitacyjnej). Jednak poza działalnością specjalistyczną, w oddziałach terapeutycznych istnieje obowiązek prowadzenia wobec osadzonych również oddziaływań penitencjarnych. Dotychczas nie było określone kto odpowiada za ich prowadzenie, a wręcz istniała pewna nieścisłość, ponieważ dział penitencjarny i dział terapeutyczny stanowią dwie odrębne komórki organizacyjne zakładu karnego czy aresztu śledczego; działowi penitencjarnemu w projekcie przyporządkowano funkcje koordynowania prowadzonych w jednostce oddziaływań penitencjarnych, w sytuacji gdy dział penitencjarny w żaden sposób nie ingeruje w oddziaływania prowadzone w działach terapeutycznych,

f) w ust. 6 ustanowiono, że wychowawca prowadzi oddziaływania penitencjarne w powierzonej mu grupie wychowawczej. Jest to rozwiązanie identyczne z aktualnie obowiązującym,

g) w ust. 7 ustanowiono, że psycholog prowadzi badania psychologiczne, udziela pomocy psychologicznej oraz obejmuje skazanych odpowiednimi oddziaływaniami psychokorekcyjnymi lub terapeutycznymi. W aktualnie obowiązującym rozporządzeniu nie zostało określone jaki jest zakres obowiązków psychologa w zakładzie karnym lub areszcie śledczym. Obecnie w sposób jasny i adekwatny do potrzeb zostało to dookreślone,

h) w ust. 8 ustanowiono, że pozostali funkcjonariusze i pracownicy zakładu prowadzą oddziaływania penitencjarne w zakresie wynikającym z powierzonych im zadań.

Jest to rozwiązanie identyczne z aktualnie obowiązującym;

2) w § 7 uchylono pkt 6, co jest konsekwencją projektowanych zmian polegających na wykreśleniu § 4 ust. 1 w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152, poz. 1493) oraz § 5 ust. 1 w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (Dz. U.

Nr 152, poz. 1494). Przepis obligujący do wyznaczania w wieloosobowej celi mieszkalnej starszego celi jest anachronizmem. Jego praktyczna realizacja nie ma żadnego waloru w postępowaniu wobec osadzonych;

3) w § 11 określa się przypadki, w których sporządzane są orzeczenia psychologiczno-penitencjarne. Zmiany w tym przepisie wynikają z potrzeby jego dostosowania do zmian k.k.w., i polegają na:

- a) dostosowaniu nazewnictwa do terminologii kodeksowej (pkt 3),
- b) dodaniu nowej kategorii skazanych, tj. skazanych za przestępstwa określone w art. 197-203 k.k. popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych (pkt 5).

Ponieważ skazani, o których mowa w pkt 5, są obecnie na podstawie art. 96 § 1 k.k.w. kwalifikowani do systemu terapeutycznego i kierowani do terapii w oddziałach terapeutycznych, zachodzi potrzeba obejmowania ich badaniami psychologicznymi w formie orzeczenia psychologiczno-penitencjarnego, analogicznie do pozostałych kategorii skazanych kierowanych do takiej terapii;

4) w § 12 określa się przypadki, w których sporządzane są opinie psychologiczne. Przepis ten wymienia 6 takich obligatoryjnych przypadków. Obecnie obowiązujący przepis przewiduje 7 przypadków obligatoryjnego sporządzania opinii psychologicznych i 4, w których opinie psychologa mają charakter fakultatywny. Zracjonalizowano zatem przypadki, w których konieczne jest sporządzanie opinii psychologicznych o skazanych. Zrezygnowano ze sporządzania takich opinii m.in., w przypadkach:

- a) przed przedstawieniem komisji penitencjarnej wniosku o skierowanie skazanego do odbywania kary w systemie terapeutycznym poza oddziałem terapeutycznym,
- b) na karę dożywotniego pozbawienia wolności, a także na karę 25 lat pozbawienia wolności przed udzieleniem pierwszej przepustki lub zezwolenia, o którym mowa w art. 91 pkt 3-4, art. 92 pkt 3-5 i art. 131 § 1 k.k.w.,
- c) przed podjęciem decyzji o złożeniu wniosku, do sądu penitencjarnego, o wydanie orzeczenia o objęciu skazanego, u którego stwierdzono uzależnienie od alkoholu albo środków odurzających lub substancji psychotropowych, leczeniem lub rehabilitacją.

Zrezygnowano również z określania katalogu sytuacji, w których można sporządzać opinie psychologiczną o skazanym, wprowadzono zaś fakultatywność sporządzania takich opinii w innym, uznanym przez psychologa, szczególnie uzasadnionym przypadku (pkt 7). Rozwiązanie to daje możliwość sporządzenia opinii psychologicznej o skazanym w innych przypadkach niż te, które zostały uznane za obligatoryjne, jednakże to psycholog jako ekspert i osoba która bezpośrednio sprawuje

opiekę psychologiczną nad skazanym, będzie brał odpowiedzialność za swoje decyzje.

Zmniejszenie liczby przypadków, w których psycholog jest zobligowany do sporządzania opinii wynika z potrzeby racjonalizacji obciążenia psychologów czynnościami diagnostycznymi. Aktualnie poza oddziałami terapeutycznymi, na 1 etat psychologa przypada ok. 240 skazanych. W związku z coraz szerszym wykorzystaniem kompetencji tej grupy zawodowej do prowadzenia różnego typu oddziaływań psychokorekcyjnych i terapeutycznych (m.in. krótkie interwencje wobec skazanych nadużywających substancji psychoaktywnych, terapia krótkoterminowa poza oddziałami terapeutycznymi, programy resocjalizacyjne i przygotowujące do readaptacji społecznej, etc.), konieczne jest ograniczenie liczby sporządzanych przez psychologów opinii;

5) w § 14 zracjonalizowano zasady sporządzania wobec skazanego indywidualnego programu oddziaływania, zwanego dalej „IPO”. Najistotniejsze zmiany dotyczą:

- a) obowiązkowego określania w IPO zadań mających na celu eliminację przyczyn popełnionego przez skazanego przestępstwa oraz związanych z naprawą szkód wyrządzonych tym przestępstwem (ust. 3),
- b) zmiany terminów określających okres niezbędny do IPO (ust. 4).

Projektowane zmiany w ust. 3 mają na celu podkreślenie konieczności poprawy tych deficytów skazanego, które doprowadziły go do wejścia w konflikt z prawem, w konsekwencji czego odbywa on karę pozbawienia wolności. Jednocześnie podkreślają one fakt konieczności motywowania skazanego do naprawy szkód wyrządzonych jego przestępstwem.

Dotychczas indywidualny program oddziaływania penitencjarnego musiał zostać opracowany nie później niż w terminie 30 dni od osadzenia skazanego w zakładzie karnym (dotyczy to również aresztu śledczego). Często bywało tak, że skazani musieli mieć sporządzony IPO jeszcze w areszcie lub zakładzie przez przyjazdem do właściwego zakładu karnego, gdzie odbywali karę pozbawienia wolności. Takie przypadki należy wyeliminować. Skazany powinien mieć sporządzany IPO w zakładzie karnym, gdzie odbywa docelowo karę pozbawienia wolności. Wprowadzono również nowe rozwiązanie polegające na tym, że w szczególnie uzasadnionych przypadkach termin 30 dni na sporządzenie IPO, może być wydłużony o 14 dni (ust. 5). Przypadki wydłużania okresu sporządzenia IPO, dotyczyć będą wyłącznie sytuacji, w których pomimo podjęcia próby uzyskania wszelkich obiektywnych informacji o skazanym z instytucji zewnętrznych (np. wywiady, opinie, informacje) nie wpłyną one w podstawowym terminie przeznaczonym na opracowanie IPO. Co do zasady IPO musi być opracowane w możliwie krótkim terminie. Jednak najważniejszym jest, aby programy te były opracowane z jak największą starannością, w oparciu o jak największą ilość zgromadzonych wobec skazanego materiałów osobopoznawczych i we właściwym zakładzie karnym. Jeśli chodzi o kary

krótkoterminowe to oczywiste jest, że działania administracji są realizowane bez zbędnej zwłoki;

6) przepis § 15 określa, w jakim rodzaju oddziału terapeutycznego umieszcza się poszczególne kategorie skazanych, których zgodnie z art. 96 k.k.w., kwalifikuje się do systemu terapeutycznego wykonywania kary pozbawienia wolności. Zmiany w tym przepisie wynikają z potrzeby jego dostosowania do zmian k.k.w. mających miejsce po wydaniu rozporządzenia (dodanie słowa „niepsychotycznymi” oraz dodanie nowej kategorii skazanych, odbywających karę w systemie terapeutycznym „skazani za przestępstwa z art. 197-203 k.k. popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych”). Przyjęto, że sprawcy przestępstw „seksualnych” będą umieszczani w wyznaczonych oddziałach terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi, co pozwoli uniknąć ich dodatkowej stygmatyzacji, jaka wiązałaby się z umieszczeniem ich w odrębnych oddziałach, przeznaczonych tylko dla tej kategorii skazanych;

7) w § 16 określa się formę wniosku o skierowanie skazanego do oddziału terapeutycznego i osoby uprawnione do występowania z takim wnioskiem. Zmiana polega na:

- a) uwzględnieniu nowej kategorii skazanych kierowanych do systemu terapeutycznego, jaką są skazani z art. 197-203 k.k.,
- b) określeniu dodatkowego warunku skierowania skazanego uzależnionego do oddziału terapeutycznego w postaci *„wynikającej z uzależnienia potrzeby skierowania do oddziału terapeutycznego”* (pkt 2). Jeżeli specjaliści, wymienieni w tym punkcie nie stwierdzą takiej potrzeby, skazany uzależniony będzie mógł być skierowany do systemu terapeutycznego poza oddziałem;

8) przepis § 17 określa, kto prowadzi oddziaływanie specjalistyczne wobec skazanych zakwalifikowanych do systemu terapeutycznego. Obecne brzmienie tego przepisu dotyczy jedynie prowadzenia takich oddziaływań w oddziale terapeutycznym. Zmiana polega na bardziej kompleksowym określeniu, kto prowadzi takie oddziaływanie wobec skazanych zakwalifikowanych do systemu terapeutycznego zarówno w oddziale terapeutycznym, jak i poza nim;

9) § 20 określa, że podstawą prowadzenia oddziaływań wobec skazanych zakwalifikowanych do systemu terapeutycznego jest indywidualny program terapeutyczny, zwany dalej „IPT”, opracowany dla każdego skazanego zakwalifikowanego do tego systemu wykonywania kary pozbawienia wolności. Zmiana polega na prowadzeniu dodatkowo grupowych oddziaływań terapeutycznych, w systemie terapeutycznym poza oddziałem terapeutycznym. Może to mieć miejsce w przypadku zwiększenia liczby skazanych zakwalifikowanych do systemu terapeutycznego poza oddziałem, co może być następstwem innych przepisów projektowanego rozporządzenia;

10) w § 21 określa się:

- a) na czym polegają IPT w systemie terapeutycznym poza oddziałem terapeutycznym (ust. 1-3) oraz w oddziale terapeutycznym (ust. 4-5),
- b) kto opracowuje indywidualny program terapeutyczny (ust. 6),
- c) zasady opracowywania takiego programu w miarę możliwości przy udziale skazanego (ust. 7),
- d) określa, kiedy indywidualny program terapeutyczny podlega aktualizacji (ust. 8).

Zmiany w tym przepisie polegają na wprowadzeniu wielu wariantów IPT podczas gdy dotąd obowiązywał jednolity jego format. Zgodnie z projektowanym przepisem, IPT opracowywany w oddziałach terapeutycznych będzie różnił się od IPT opracowanego dla skazanych zakwalifikowanych do systemu terapeutycznego poza oddziałem. Jest to konieczne, z uwagi na odmienne uwarunkowania prowadzenia oddziaływań terapeutycznych w oddziale terapeutycznym o określonej specjalizacji i poza nim;

11) przepis § 22 określa w:

- a) ust. 1 zasady i tryb kierowania skazanych do odbywania kary w systemie terapeutycznym poza oddziałem terapeutycznym. Projektowany przepis stanowi doprecyzowanie i uszczegółowienie przepisu obecnie obowiązującego, który przewiduje możliwość kierowania skazanych do systemu terapeutycznego poza oddziałem terapeutycznym, na podstawie orzeczenia psychologiczno-penitencjarnego lub opinii psychologicznej, ale bez wskazywania żadnej konkretnej kategorii takich skazanych. Zgodnie z propozycją, do systemu terapeutycznego poza oddziałem terapeutycznym będzie można kierować jedynie skazanych uzależnionych. Dzięki takiemu rozwiązaniu wzbogacone zostaną środki oddziaływania terapeutycznego na tę grupę skazanych, ponieważ obok terapii długoterminowej prowadzonej w oddziałach terapeutycznych, będą mogli być obejmowani krótszymi formami oddziaływań prowadzonych poza takimi oddziałami (krótkimi interwencjami lub terapią krótkoterminową). Projektowane rozwiązanie jest zgodne ze współczesnym stanem wiedzy na temat sposobów prowadzenia terapii osób uzależnionych, a jego dodatkowymi efektami powinno być zmniejszenie czasu oczekiwania skazanych na terapię oraz racjonalizacja kosztów funkcjonowania systemu terapeutycznego,
- b) ust. 2 przewidziano możliwość kierowania skazanych po okresie pobytu w systemie terapeutycznym poza oddziałem do oddziału terapeutycznego, jeżeli będzie to uzasadnione zmianą sytuacji prawnej lub względami terapeutycznymi. Jest to elastyczne rozwiązanie, zgodne z zasadą indywidualizacji, które ma zapewnić najwyższy możliwy

stopień dopasowania oferty terapeutycznej do indywidualnych potrzeb skazanych uzależnionych;

12) w § 23 uchyla się ust. 3, gdzie określone zostały osiowe oddziaływania profilaktyczne wobec osadzonych przejawiających skłonności do dokonywania aktów samo agresji. Jest to wynik wdrożenia do realizacji szczegółowych zasad postępowania w takich przypadkach, które wcześniej określone zostały w przepisach o charakterze wewnętrznie obowiązującym Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności;

13) nowa treść § 25 obejmuje jedynie zmiany redakcyjne, polegające na bardziej czytelnym zapisaniu jego postanowień;

14) w § 27 dostosowane zostały zasady dokumentowania prowadzonych oddziaływań penitencjarnych do obecnego zaawansowania wprowadzania danych w module penitencjarnym aplikacji Noe.NET;

15) w § 28 określone zostały przypadki, w których nie stosuje się przepisów rozporządzenia wobec tymczasowo aresztowanych (ust. 1) oraz ukaranych (ust. 2). Nie nastąpiły w tej materii żadne zmiany jakościowe. Nowelizacja § 28 wynika wyłącznie ze zmian redakcyjnych zaistniałych w wyniku nowelizacji;

16) w załączniku do rozporządzenia stanowiącym wzór formularzateczki osobopoznawczej wprowadzono następujące zmiany:

- a) wprowadzono dodatkowe miejsce do wpisania numeru Identyfikatora Danych Osobowych skazanego (str. I),
- b) zrezygnowano z wpisywania karalności skazanego według karty informacyjnej (str. I),
- c) zrezygnowano z zapisywania na obwolucie akt terminu weryfikacji potrzeb w zakresie przygotowania skazanego do readaptacji społecznej (str. I),
- d) zrezygnowano z nanoszenia na teczce osobopoznawczej informacji o niepowrotach lub nadużyciu zaufania przez skazanego w trakcie przepustki i widzenia poza terenem ZK/AŚ (str. I),
- e) zrezygnowano z odnotowywania na obwolucie teczki osobopoznawczej informacji o tym czy toczy się w stosunku do skazanego postępowanie w innej sprawie, przestępstwo zostało popełnione w związku lub pod wpływem alkoholu, czy środków odurzających lub substancji psychotropowych i czy do skazanego zastosowano tymczasowe aresztowanie (str. II),
- f) zrezygnowano z zapisywania na obwolucie teczki osobopoznawczej informacji dotyczących kwalifikowania skazanego do „niebezpiecznych” (str. II),

g) wprowadzono konieczność odnotowywania informacji (str. II), iż w stosunku do skazanego sąd:

- wymierzył karę grzywny, w trybie art. 33 k.k.,
- orzekł zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi, w trybie art. 41 § 1a k.k.,
- orzekł obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, w trybie art. 46 § 1 k.k.,
- orzekł nawiązkę, w trybie art. 47 k.k.,
- zastosował art. 95a k.k.,
- zarządził od skazanego koszty postępowania karnego,
- orzekł o obowiązku powiadamiania pokrzywdzonego lub jednostkę Policji, w trybie art. 168a k.k.w.,

h) zrezygnowano z dokonywania zapisów w dotychczasowym brzmieniu na str. IV teczki osobo poznawczej,

i) dotychczasowa treść str. III stanowią obecnie zapisy na str. III i IV teczki osobopoznawczej.

Zmiany te w głównej mierze wynikają z obecnego zawansowania wprowadzania danych w module penitencjarnym aplikacji Noe.NET i z jednej strony nie ma potrzeby ich dodatkowego umieszczenia na obwolucie teczki osobopoznawczej, z drugiej zaś wprowadzono konieczność odnotowywania nowych informacji, niezmiernie istotnych w postępowaniu ze skazanym.

Zakres projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039, z późn. zm.) projektowana ustawa nie podlega notyfikacji Komisji Europejskiej.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414, z późn. zm.) projekt ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronach internetowych Ministerstwa Sprawiedliwości i Rządowego Centrum Legislacji.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Wskazanie podmiotów, na które oddziałuje rozporządzenie

Projekt rozporządzenia dotyczy funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej oraz osób osadzonych w jednostkach penitencjarnych.

2. Konsultacje społeczne

Projektowane rozporządzenie zostało przesłane w celu zaopiniowania do:

- 1) Krajowej Rady Sądownictwa;
- 2) Sądu Najwyższego;
- 3) Krajowej Rady Kuratorów;
- 4) Wielkopolskiego Stowarzyszenia Kuratorów Sądowych;
- 5) Krajowego Stowarzyszenia Zawodowego Kuratorów Sądowych;
- 6) Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”;
- 7) Prezesów Sądów Apelacyjnych;
- 8) Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka;
- 9) Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy i Pracowników Więziennictwa.

Ponadto projekt został przesłany do wiadomości Rzecznika Praw Obywatelskich.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał na potrzebę doprecyzowania zapisów projektu rozporządzenia w zakresie niezwłocznego sporządzania indywidualnych programów oddziaływania w przypadku skazanych na kary krótkoterminowe. Projektowany przepis § 14 ust. 4 zmienianego rozporządzenia zawiera regulacje, w myśl której indywidualny program oddziaływania opracowuje się niezwłocznie, po zgromadzeniu materiałów określonych w ust. 1, jednak nie później niż w terminie 30 dni od dnia wydania decyzji komisji penitencjarnej w przedmiocie klasyfikacji skazanego, na mocy której został on skierowany do odbywania kary pozbawienia wolności w systemie programowego oddziaływania. Komisja penitencjarna musi zatem odbyć się nie później niż 14 dni od dnia umieszczenia skazanego w jednostce penitencjarnej. W praktyce oznacza to, że każdy skazany, który odbywa karę od 2 miesięcy pozbawienia wolności wzwyż, może być skierowany do jej odbywania w systemie programowego oddziaływania. Proponowane brzmienie omawianego przepisu, obejmujące zarówno skazanych na krótkoterminowe, jak i długoterminowe kary pozbawienia wolności, ustanawia zatem nakaz niezwłocznego sporządzenia indywidualnego programu oddziaływania i w związku z tym wydaje się, że nie wymaga doprecyzowania.

Wiceprezes Sądu Okręgowego w Katowicach przedstawił następujące zastrzeżenia:

- 1) zawarty w § 16 pkt 2 zapis „wynikającej z uzależnienia potrzeby skierowania do oddziału terapeutycznego” rozumiany dosłownie oznacza konieczność kierowania każdej osoby uzależnionej, która w warunkach wolnościowych w sposób aktywny przyjmowała substancję uzależniającą, bez względu na próby wcześniejszego leczenia. Tak rozumiany zapis, nie zmienia nic w dotychczasowej praktyce. Zawarta w komentarzu uwaga, iż „jeśli specjaliści nie stwierdzą takiej potrzeby, skazany będzie mógł być skierowany do systemu terapeutycznego poza oddziałem” stoi w sprzeczności z treścią wspomnianego przepisu wskazującego jednoznacznie, że potrzeba skierowania skazanego do oddziału terapeutycznego wynika wyłącznie z faktu uzależnienia. Konsekwencją powyższego jest „martwa” regulacja zawarta w § 22 ust. 1 projektu. Uwaga została uwzględniona i dla większej czytelności i jednoznaczności tego przepisu wykreślono wyrazy „wynikającej z uzależnienia”;
- 2) § 3 ust. 5 rodzi pytanie co do zadań stawianych nie tylko przed samym kierownikiem działu terapeutycznego, ale również pracownikami tego działu. Należy zauważyć, że zgodnie z nim zakres obowiązków kierownika działu terapeutycznego zawiera nie tylko obowiązki wynikające ze specyfiki pracy terapeutycznej, ale również dodatkowo pełną listę zakresu czynności kierownika działu penitencjarnego, realizowanych w odniesieniu do pracowników działu penitencjarnego. Uwaga nie została uwzględniona z uwagi na to, że treść proponowanych zmian nie wprowadza żadnych nowych zadań na kadre oddziałów penitencjarnych, a jedynie sankcjonuje zadania, które one już realizują. Oddziaływania specjalistyczne (terapeutyczne) są bowiem elementem oddziaływań penitencjarnych. Realizacja przez wychowawcę oddziaływań penitencjarnych wobec skazanych, bez względu na to czy jest on w strukturze działu terapeutycznego, czy penitencjarnego nie ulega żadnej zmianie. Są to rozwiązania wyłącznie organizacyjne w jednostkach penitencjarnych. Nie należy zatem oddziaływań penitencjarnych utożsamiać jedynie z pracą wychowawczą;
- 3) zasadnym wydaje się uzupełnienie § 25 ust. 2 o pkt 3 odnoszący się do skazanych zatrudnionych poza terenem zakładu karnego w systemie bez konwojowania. Uwaga nie została uwzględniona. Zatrudnienie skazanych realizowane jest w oparciu o przepisy k.k.w. zawarte w „Oddziale 5. Zatrudnienie”. Kryteria kierowania do zatrudnienia przewiduje art. 122 k.k.w., w którym ustanowiono, że przy kierowaniu do pracy uwzględnia się w miarę możliwości zawód, wykształcenie, zainteresowania i potrzeby osobiste skazanego, a jeżeli skazanego zatrudnia się na podstawie skierowania do pracy, zatrudnienie przy pracach szkodliwych dla zdrowia wymaga jego pisemnej zgody. Ustawodawca nie warunkuje zatem skierowania do pracy poza obrębem jednostki penitencjarnej w systemie bez konwojenta od pozytywnej prognozy

kryminologiczno-społecznej. Potrzeba sporządzania prognoz kryminologiczno-społecznych dotyczy wyłącznie skazanych korzystających z różnych form czasowego pobytu poza obrębem zakładu karnego, w związku z udzielonymi im nagrodami, zezwoleniami czy przepustkami, co wynika wprost z art. 139 § 1 k.kw., który stanowi, że nagrody wymienione w art. 138 § 1 pkt. 7 lub 8 (skutkujące poza obrębem zakładu karnego) można przyznać skazanemu, którego postawa w czasie odbywania kary uzasadnia przypuszczenie, że w czasie pozytu poza zakładem karnym będzie przestrzegał porządku prawnego. Przepis ten wyraźnie nakłada na administrację więzienną obowiązek dokonywania w tych przypadkach prognozy kryminologiczno-społecznej;

4) niezrozumiałym jest projektowana zmiana w postaci uchylecia § 7 ust. 2 pkt 6, co oznacza likwidację starszego celi. Użycie w uzasadnieniu terminu „anachronizm” wobec wspomnianego narzędzia wychowawczego zdaje się być nieuzasadnione. Uwaga nie została uwzględniona, gdyż od wielu lat Służba Więzienna nie stwierdza żadnych praktycznych, pozytywnych efektów pełnienia przez skazanych tej „funkcji”;

5) treść § 3 pkt 4 projektu sugeruje, że za organizację pracy wychowawcy w zakresie oddziaływań indywidualnych odpowiada kierujący oddziałem penitencjarnym, natomiast za realizację obowiązków służbowych w zakresie oddziaływań o charakterze grupowym – kierownik działu penitencjarnego. Z pkt d uzasadnienia wynika zaś, że dział penitencjarny stanowi merytoryczne wsparcie dla realizowanych indywidualnie zadań przez wychowawców, którzy mają powierzone grupy wychowawcze. Z praktyki wiadomo, że oddziaływania indywidualne i grupowe są ze sobą powiązane, a z innych przepisów penitencjarnych wynika, że wychowawca ma m.in. prowadzić programy readaptacji (czyli oddziaływania grupowe). System organizacji pracy zaaprobowany w projekcie obarczony jest więc wadą w postaci braku spójności w zakresie struktury zarządzania oraz zakresu odpowiedzialności.

W uwadze tej autor porusza dwie kwestie: zadań realizowanych przez wychowawcę oraz zadań realizowanych przez takie komórki organizacyjne jednostki penitencjarnej jak: dział penitencjarny i oddział penitencjarny. Sugeruje również, że realizacja obowiązków służbowych przez wychowawcę nie będzie możliwa w świetle nowych rozwiązań. Argumenty te są błędne, ponieważ istotą zmian nie jest praca wychowawcy, zaś nowa koncepcja jej organizacji. Dotychczas całość pracy wychowawcy organizował kierownik działu penitencjarnego. Obecnie będzie je organizował: kierujący oddziałem penitencjarnym – w zakresie jego pracy bezpośredniej w oddziale mieszkalnym w związku z realizacją pracy indywidualnej wobec skazanych w powierzonej mu grupie wychowawczej oraz kierownik działu penitencjarnego w pozostałym zakresie. W sprawach osobowych nadal bezpośrednim przełożonym będzie

kierownik działu penitencjarnego, co nie wyklucza wykonywania zadań zleczanych przez kierującego oddziałem penitencjarnym, który jest jego wyższym przełożonym, tj. dyrektorem lub zastępcą dyrektora. Ten podział nie wyklucza realizowania zadań przez wychowawcę zadań indywidualnych wobec skazanego, jak i prowadzenia oddziaływań grupowych (tak jak dotychczas). Zmieniają się jedynie ośrodki organizujące oddziaływania;

- 6) rozwiązanie zastosowane w § 14 ust. 4 nie koresponduje z treścią uzasadnienia. Sformułowanie użyte w projekcie w ultymatywny sposób formalizuje, iż indywidualny program oddziaływania opracowuje się niezwłocznie, po zgromadzeniu materiałów określonych w ust. 1, jednak nie później niż w terminie 30 dni od dnia wydania decyzji komisji penitencjarnej w przedmiocie klasyfikacji skazanego, na mocy której został on skierowany do odbywania kary pozbawienia wolności w systemie programowego oddziaływania (zazwyczaj jeszcze w okresie pobytu skazanego w areszcie śledczym), zaś ust. 5 w uzasadnionych wypadkach wydłuża ten termin o 7 dni.

Autor uwagi nie uzasadnił w pełni na czym polega brak korespondencji § 14 ust. 4 z zawartym do niego uzasadnieniem. Jak wskazano dotychczasowe przepisy stanowią, że IPO penitencjarnego musi zostać opracowany nie później niż w terminie 30 dni od dnia osadzenia skazanego w zakładzie karnym (dotyczy to również aresztu śledczego). Nowelizacja polega na tym, że będzie on sporządzany w terminie 30 dni od dnia wydania decyzji komisji penitencjarnej w przedmiocie klasyfikacji skazanego (komisja penitencjarna ma na to 14 dni). Czas na sporządzenie IPO wydłuża się zatem nawet o 14 dni. Wprowadzono również nowe rozwiązanie polegające na tym, że w szczególnie uzasadnionych przypadkach termin 30 dni na sporządzenie IPO, może być wydłużony o 7 dni (ust. 5 projektu), a po przyjęciu uwagi Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej – do 14 dni. W sytuacji gdyby brak było stosownych dokumentów potrzebnych do sporządzenia IPO lub wydłużał się okres wytransportowania skazanego do właściwego zakładu karnego, to administracja ma maksymalnie 58 dni na jego sporządzenie, nie zaś jak dotychczas 30 dni. Powinno to spowodować, że IPO w aresztach śledczych lub zakładach karnych, które nie są docelowymi do odbywania przez skazanego kary, będą sporządzane jedynie w sytuacjach wyjątkowych.

Prezes Sądu Okręgowego w Słupsku zgłosił następujące wątpliwości:

- 1) zasadność rezygnacji ze sporządzania opinii psychologicznej przed podjęciem decyzji o złożeniu wniosku do sądu penitencjarnego o wydanie orzeczenia o objęciu skazanego, u którego stwierdzono uzależnienie od alkoholu albo środków odurzających lub substancji psychotropowych leczeniem lub rehabilitacją (§ 12 projektu). Sąd powinien dysponować

aktualną dokumentacją, która umożliwi mu wydanie stosownego postanowienia.

Obawa, iż na skutek rezygnacji z obligatoryjnego sporządzania opinii psychologicznej przed podjęciem decyzji o złożeniu wniosku do sądu penitencyjnego o wydanie orzeczenia o objęciu skazanego uzależnionego leczeniem lub rehabilitacją, sąd nie będzie dysponować aktualną dokumentacją, która umożliwi mu wydanie odpowiedniego postanowienia, nie ma racjonalnych podstaw. Do wydania odpowiedniego postanowienia sądowi niezbędna jest wiedza, że skazany jest osobą uzależnioną od alkoholu albo od środków odurzających lub substancji psychotropowych oraz że skazany nie wyraża zgody na leczenie lub rehabilitację. Te informacje będą obowiązkowo zawierane w opinii psychologicznej, o której mowa w projektowanych § 12 pkt 1. Należy podkreślić, iż sporządzenie tej opinii zawsze będzie musiało poprzedzać ewentualne wystąpienie do sądu z wnioskiem, o którym mowa w art. 117 k.kw., oraz – co oczywiste – będzie ona udostępniana sądowi. Tym samym nie ma zagrożenia, że sąd penitencyjny będzie zmuszony wydać postanowienie o stosowaniu leczenia lub rehabilitacji pomimo braku zgody skazanego, nie dysponując kluczowymi dla sprawy informacjami. Nie ma również podstaw obawa, że opinia stwierdzająca uzależnienie skazanego może „zdezaktualizować się” w okresie od jej sporządzenia do ewentualnego złożenia do sądu stosownego wniosku. Stwierdzenie uzależnienia od alkoholu lub narkotyków oznacza, że – osoba taka pozostaje osobą uzależnioną i nie może przestać nią być, może co najwyżej zachowywać abstynencję od danej substancji psychoaktywnej. Faktu tego nie zmienia nawet przejście odpowiedniej terapii, która zwiększa jedynie szanse na zachowanie absencji. Elementem, który może podlegać zmianom jest natomiast stosunek skazanego do leczenia/rehabilitacji. Jeżeli po sporządzeniu przez psychologa opinii, o której mowa w projektowanym § 12 pkt 1, skazany zmieni swoją postawę w ten sposób, że zgodzi się na leczenie/rehabilitację – nie będzie żadnego powodu do występowania do sądu penitencyjnego z wnioskiem w tej sprawie; jeżeli przeciwnie – skazany, który uprzednio wyrażał zgodę odmówił poddania się leczeniu/rehabilitacji – może stwierdzić i odnotować na przykład komisja penitencyjna albo wychowawca skazanego. Do stwierdzenia, że skazany aktualnie nie wyraża zgody na leczenie/rehabilitację nie potrzeba angażować psychologa. Liczba etatów psychologów zatrudnionych w systemie penitencyjnym pozostaje głęboko niewystarczająca w stosunku do liczby osadzonych i zachodzi w związku z tym potrzeba ich racjonalnego wykorzystania poprzez odciążenie od wykonywania czynności, które mogą wykonywać inni funkcjonariusze;

- 2) umieszczanie skazanych za przestępstwa z art. 197-203 k.k. popełnione w związku z

zaburzeniami preferencji seksualnych w oddziałach terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi (§ 16 projektu) będzie niewystarczające do prawidłowego oddziaływania na tę grupę skazanych. Skazani ci wymagają specyficznego, specjalistycznego oddziaływania penitencjarnego i odpowiednio przygotowanej kadry, której nie zapewni się w oddziałach terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi. Nieprzekonujący jest argument, że nowe rozwiązanie pozwoli na uniknięcie dodatkowej stygmatyzacji tej kategorii skazanych, w przypadku umieszczenia ich w odrębnych oddziałach.

Programy terapeutyczne dla skazanych za przestępstwa z art. 197-203 k.k. popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych zostały ulokowane w wybranych oddziałach terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo od początku ich wdrożenia, tj. od 2006 r. Nie jest to zatem rozwiązanie nowe, projektowane przepisy nie tworzą w tym zakresie nowego stanu faktycznego, a jedynie uwzględniają już przyjęte i funkcjonujące od kilku lat rozwiązania organizacyjne. Aktualnie programy te są prowadzone w 7 wybranych oddziałach terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo. Należy podzielić pogląd, że skazani za przestępstwa z art. 197-203 k.k. popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych wymagają specyficznego i specjalistycznego oddziaływania penitencjarnego i odpowiednio przygotowanej kadry. W polskim systemie penitencjarnym jedynymi placówkami, które dysponują właściwie przygotowaną kadrą oraz doświadczeniami w prowadzeniu oddziaływań terapeutycznych wobec tej kategorii przestępców są właśnie wspomniane oddziały terapeutyczne. Tworzenie dla nich odrębnych oddziałów jest niecelowe m.in. z uwagi na stosunkowo niewielką liczbą skazanych, spełniających ustawowe przesłanki skierowania do takiej terapii (poniżej 200 skazanych rocznie). W tej sytuacji utworzenie odrębnych oddziałów mogłoby spowodować, że oddziały te byłyby niewykorzystane. Dodatkowa stygmatyzacja związana z kierowaniem przestępców do takich oddziałów jest realnym, a nie teoretycznym problemem i obawa przed jej negatywnymi konsekwencjami ma realne podstawy. Przyjęte w tym zakresie rozwiązania organizacyjne funkcjonują prawidłowo, sprawdziły się i nie ma powodu, żeby je zmieniać;

- 3) rezygnacja z umieszczania w aktach osobowych szeregu informacji, a przenoszenie ich do aplikacji Noe.NET. Informacje te dostępne dla funkcjonariuszy Służby Więziennej, uniemożliwią jednak (na obecnym etapie) dostęp do tych informacji m.in. sądom. Są to istotne informacje dotyczące m.in. „niepowrotów” z przepustek, zakwalifikowanie skazanego do tzw.

niebezpiecznych.

Proponowane rozwiązania dotyczące dokumentowania prowadzonych oddziaływań penitencjarnych w żaden sposób nie spowodują ograniczenia dostępu do nich innym uprawnionym podmiotom m.in. sądom. Służba Więzienna od dawna proponuje dostęp do aplikacji Noe.NET policji, sądom i innym podmiotom. Niezależnie od tego, po wejściu w życie nowelizacji przedmiotowego rozporządzenia, znowelizowane zostanie zarządzenie Dyrektora Generalnego Służby Więziennej Nr 2/04 z dnia 24 lutego 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych. W akcie tym szczegółowo zostanie określone jakie oddziaływania penitencjarne będą dokumentowane wyłącznie w systemie informatycznym i jakie będą realizowane procedury w przypadku konieczności ich drukowania i załączania do teczki osobopoznawczej, np. na potrzeby sądów.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie podniósł, że celem nowelizacji jest usprawnienie postępowania funkcjonariuszy służby penitencjarnej w relacjach z osadzonymi, z drugiej zaś strony dąży się do poprawy jakości tych relacji poprzez lepsze rozpoznanie osadzonych i poprawę skuteczności oddziaływań penitencjarnych tyle tylko, że te dwa cele trudno będzie zrealizować, gdy na jednego funkcjonariusza służby penitencjarnej (wychowawcę) ciągle przypada zbyt duża ilość osadzonych, co wynika ze stopnia prizonizacji kraju i nie adekwatną do niej liczbą funkcjonariuszy Służby Więziennej. Prowadzenie oddziaływań wychowawczych z zakładach karnych w sposób określony projektowanym rozporządzeniem spowoduje dalszy wzrost zadań penitencjarnych, obciążenie pracowników Służby Więziennej. Istnieje zatem poważne ryzyko, że zadania określone w projekcie nie zostaną zrealizowane albo będą zrealizowane pobieżnie i pro forma. Odnosząc się do tej uwagi należy wskazać, że Służba Więzienna dostrzegając niekorzystny współczynnik ilości osadzonych przypadających na jednego wychowawcę podejmuje szereg czynności, których celem jest zwiększenie efektywności pracy tej kategorii personelu więziennictwa. Dla przykładu wskazać można redukcję personelu służby ochronnej, która odbywa się dzięki wprowadzeniu w szerszej skali nowoczesnych zabezpieczeń techniczno-ochronnych w jednostkach penitencjarnych. Uzyskane w ten sposób etaty powodują zwiększenie ilości osób zatrudnionych bądź pełniących służbę w jednostkach penitencjarnych w charakterze wychowawców. W zakresie pozostałych uwag do projektu aktualne pozostaje stanowisko przedstawione do uwag zgłoszonych przez Wiceprezesa Sądu Okręgowego w Katowicach.

Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Funkcjonariuszy i Pracowników Więziennictwa generalnie nie wniósł uwag do projektu. Zwrócił jednak uwagę, że pomimo, iż przedmiotowy projekt

normuje i doprecyzowuje szereg oddziaływań penitencjarnych to nadal nie rozwiązuje problemu podwójnego prowadzenia akt osobopoznawczych w formie papierowej i elektronicznej. Aby zagwarantować wysoki i profesjonalny poziom oddziaływań penitencjarnych wynikających z tego rozporządzenia należy koniecznie przeprowadzić standaryzację w Służbie Więziennej przy pomocy realnie opracowanych algorytmów. Proces ten powinien doprowadzić do bezpośredniej porównywalności wszystkich charakterystyk w jednostkach penitencjarnych. Kolejną rzeczą jest zmiana koncepcji funkcjonowania Służby Więziennej w zakresie prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Nie ma ona przełożenia na pozostałe struktury służby. Niezwykle trudno odnieść się do tak przedstawionego stanowiska Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy i Pracowników Więziennictwa, ponieważ zawiera ono bliżej nieskonkretyzowane postulaty bez wskazania zagrożeń lub wręcz błędnych rozwiązań oraz oczekiwań i propozycji nowych przepisów – *vide* uwaga dotycząca dokumentowania pracy penitencjarnej. Intencją nowych rozwiązań jest właśnie maksymalne ograniczenie podwójnego dokumentowania tych oddziaływań. Jeśli chodzi o przeprowadzenie standaryzacji w Służbie Więziennej to wykracza ona poza zakres upoważnienia ustawowego do wydania przedmiotowego rozporządzenia.

Ponadto przyjęto uwagę Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej o wydłużeniu sporządzenia IPO w szczególnie uzasadnionych wypadkach z 7 do 14 dni.

3. Wpływ projektowanej ustawy na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało wpływu na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego. Wejście w życie projektowanej regulacji nie spowoduje dodatkowych skutków finansowych dla budżetu państwa w części 37 – „Sprawiedliwość”.

4. Wpływ regulacji na rynek pracy

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało wpływu na rynek pracy.

5. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym także na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

6. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny

Wejście w życie rozporządzenia nie będzie miało wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

II STRONA

Wykształcenie .....

Zawód wyuczony .....

Zawód wykonywany .....

Miejsce zameldowania.....

(województwo, powiat)

Miejsce zamieszkania ..... miejsce na zdjęcie osadzonego

(województwo, powiat)

Lp.	Kwalifikacja prawna czynu	Wymiar kary	Termin końca kary	Uprawnienia do wpz. ½, 2/3, ¾, inne	Uprawnienia do korzystania z przepustek i nagród skutkujących pobytom poza obrębem ZK/AŚ nabywa w dniu
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					

.....
(akta założył: data, imię, nazwisko, podpis)

- W stosunku do skazanego sąd wymierzył karę grzywny, w trybie art. 33 k.k. (w wymiarze) TAK/NIE* .....
- W stosunku do skazanego sąd orzekł zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi, w trybie art. 41§1a kk TAK/NIE* .....
- W stosunku do skazanego sąd orzekł obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, w trybie art. 46 § 1 k.k. TAK/NIE* .....
- W stosunku do skazanego sąd orzekł nawiązkę, w trybie art. 47 k.k. (w wysokości) TAK/NIE* .....
- W stosunku do skazanego sąd zastosował art. 95a k.k. TAK/NIE* .....
- Sąd zarządził od skazanego koszty postępowania karnego (w wysokości) TAK/NIE* .....
- Obowiązek powiadamiania w trybie art. 168a k.k.w. w przypadkach, o których mowa w:
- § 1 TAK/NIE* .....
  - § 3 TAK/NIE* .....
  - § 4 TAK/NIE* .....

* Niepotrzebne skreślić.

III STRONA

Komisja penitencjarna, po zapoznaniu się z aktami osobowymi tymczasowo aresztowanego/ukaranego/skazanego*, na posiedzeniu w dniu ....., po jego wysłuchaniu i w jego obecności (kierowany wyraża zgodę/nie wyraża zgody* na odbywanie kary w systemie programowanego oddziaływania)

postanowiła skierować ww. do odbywania kary w zakładzie karnym typu zamkniętego/półotwartego/otwartego* dla młodocianych/odbywających karę po raz pierwszy/recydywistów penitencjarnych* w systemie zwykłym/programowanego oddziaływania/ terapeutycznym.

Zaklasyfikowano do .....

Komisja ustala do realizacji przez skazanego indywidualny program oddziaływania opracowany w dniu .....

Zaklasyfikowano do kontynuowania nauki w szkole/na kursie*.....

Tymczasowo aresztowany wyraża zgodę/nie wyraża zgody*, w trybie art. 223 § 2 k.k.w., na stosowanie względem niego przepisów o wykonywaniu kary pozbawienia wolności.

Tymczasowo aresztowanemu niewyrażającemu zgody nadano grupę klasyfikacyjną TA/M, TA/P, TA/R, TAW*.

Zakwalifikowany/niezakwalifikowany do odbywania kary w zakładzie karnym dla młodocianych*

Inne .....

Uzasadnienie

.....

(odcisk pieczęci imiennych i podpisy członków komisji penitencjarnej)

UZASADNIENIE ODRĘBNEGO STANOWISKA CZŁONKÓW KOMISJI:

.....

(odcisk pieczęci imiennych i podpisy członków komisji penitencjarnej mających zdanie odrębne)

Skazanego pouczone o możliwości zaskarżenia decyzji komisji penitencjarnej w trybie art. 7 k.k.w.

